

Το θρυλικό

Γεφύρι της Άρτας

Ο ΑΡΑΧΘΟΣ

Η εφημερίδα που ένωσε

Γέφυρα
Τζαρή

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΑΡΤΑΣ «Ο ΑΡΑΧΘΟΣ»
Ερατοσθένους 6 – Κ. Ηλιούπολη – Τ.Κ. 163 41 – ΤΗΛ. 210.99.21.292 – FAX.210.99.61.787 • E-Mail: antoniouxr@tee.gr
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' • ΧΡΟΝΟΣ 47ος - Αρ. φύλλου 227 • ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2024 • Τιμή Φύλλου: 5.00 €

το Ξεροβούνι με τα Τζουμέρκα

Για την Περιφέρεια Ηπείρου

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΟΔΟΥ «ΚΑΡΑΒΙΔΑ – ΑΗΛΙΑΣ» ΣΤΑ ΛΑΓΚΑΔΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ

1^η αποκατάσταση:
Η κατάπτωση στο πέταλο
στη θέση «Πλακανίθρα»

Δημοπρατήθηκε το 2019 ως συμπληρωματικό του έργου
«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΤΕΤΡΑΚΩΜΟΥ –
ΦΡΑΞΟΥ – ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ», Προϋπολογισμού 3.430.000,00
που ανέλαβε η τεχνική εταιρεία ΕΓΝΑΤΙΑ Α.Τ.Ε.Β.Ε.

Σήμερα, 5 χρόνια μετά, το μικρό αυτό έργο μήκους
430 μέτρων δεν έχει καν αρχίσει! Σημειώνουμε εδώ
τη μεγάλη επικινδυνότητα του δρόμου, που έστειλε
μια πατριώτισσά μας στον άλλο κόσμο και έναν
πατριώτη μας σε αναπηρικό καροτσάκι!!!

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ: Αρνητική
γνωμοδότηση Επιτροπής
Περιβάλλοντος για πλωτό
φωτοβολταϊκό σταθμό
στη λίμνη Πουρναρίου

Στη μνήμη

του Κίμωνα Μπαρτζώκα,
πρώτου προέδρου
του Συλλόγου μας

Η Γέφυρα στου Τζαρή

Του πρώτου προέδρου του ΑΡΑΧΘΟΥ ΚΙΜΩΝΑ ΜΠΑΡΤΖΩΚΑ

Η κίνηση στη Γέφυρα Τζαρή είναι καθημερινά μεγάλη. Οι κάτοικοι δεν χάνουν την ευκαιρία
να πεταχτούν απέναντι και παράλληλα να θαυμάσουν τις ομορφίες του Αράχθου
πάνω από τη Γέφυρα...

Ω! Πόσο μεγάλο καλό θα 'κανε στον τόπο, όποιος θα 'φτιαχνε εκεί ένα γεφύρι! Οι ισο-
δυναμοί με κατασκευή ευκολίας και τον μεγάλον αυτόν ευεργέτη θα τον ευχα-
ριστούσε «μικρός-τρανός» όπως έλεγαν οι παλιοί.
Από τα άπαντα του Κώστα Α. Διομάντη, συγχωρισμένου μας λογοτέχνη καθηγητή, λαογράφου
και ιστορική, όπως τον αποκαλεί ο ποιητής του Ξεροβουνίου Γιώργος Κοτζιάς που
του αφιέρωσε και αυτό το τετράστιχο:
«Χαρά σε σένα ταπεινέ και δουλευτόρη φίλε π'άν είχε στόμα η ποταμιά του τόπου μας και
εμίλει δεν βγαίνουν μόνο κάρβουνα, θά 'λεγε, εδώ απ' τα ρέια και μελίσια της σπουδής που
η προκοπή τους δόξα».

συνέχεια στο επόμενο φύλλο

ΤΟΥ ΓΕΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Το γεφύρι της Άρτας σήμα κατατεθέν της Ηπείρου και της πόλης αλλά και του αγώνα του τεχνικού κόσμου

του Χρήστου Ντάλα

Σε εκδήλωση του Δήμου Αρταίων ο ομότιμος καθηγητής του ΕΜΠ Θ. Τάσιος ανακηρύχθηκε σε επίτιμο δημότη και του απονεμήθηκε «το κλειδί της πόλης». Η τιμή στον καθηγητή έγινε για την γενικό-τερη συνεισφορά του στην επιστήμη και σαν ο μελετητής της υφιστάμενης οδογέφυρας λίγο κατάντη της ιστορικής γέφυρας Άρτας. Σπουδαίος επιστήμονας και πνευματικός άνθρωπος, καλεσμένος του «Αστρολάβου» έδωσε διάλεξη «Οι γέφυρες των αρχαίων Ελλήνων». Η Ηπειρος γεφυρομάνα και η Άρτα με το ξακουστό ιστορικό πέτρινο γεφύρι, η πρωτεύουσα της. Υπήρξε πρόταση το παλιό νεοκλασικό κτίριο (Τσίλερ) που λειτουργεί σήμερα σαν λαογραφικό μουσείο στη δεξιά όχθη να μετατραπεί σε ένα μουσείο γεφυριών. Το Γεφύρι της Άρτας σήμα κατατεθέν της πόλης αλλά και του αγώνα του τεχνικού κόσμου, θαύμα τεχνικής και χιλιотраγουδισμένο από την λογοτεχνία και την παράδο-

ση.

Το πέτρινο γεφύρι και ο Ηπειρώτης

Σ' αυτό το κλίμα θυμηθήκαμε τα πέτρινα γεφύρια της Ηπείρου και τη σχέση μαζί τους που έχει ο Ηπειρώτης. Η περιοχή που η ιδιόμορφη κατασκευή του πέτρινου γεφυριού βρήκε το σωστό μέτρο, με αποτέλεσμα να μετουσιωθεί σε αληθινό έργο τέχνης είναι αναμφισβήτητη η Ήπειρος. Όπως γράφεται στο εξαιρετικό λεύκωμα του Σ. Μαντά «Τα Ηπειρώτικα Γεφύρια», ίσως επειδή στην Ήπειρο δεν προϋπήρξαν ξένα πρότυπα – πειρασμός για μίμηση – αλλά ούτε και τεχνικά μέσα ικανά να επιβάλουν οποιαδήποτε εγκεφαλική έμπνευση, ότι δημιουργήθηκε ήταν αποτέλεσμα διαλόγου και αξιοπρεπούς σεβασμού με το περιβάλλον. Αρκεί να σταθείς πέντε λεπτά μπροστά στο γεφύρι της Πλάκας, να περπατήσεις την καλντεριμωτή ταλάντευση του

θρυλικού γεφυριού της Άρτας για να συνειδητοποιήσεις τον φόβο του ελιγμού, την προσπάθεια και το κέφι του ανθρώπου μπροστά στη φύση. Όπλα που του επέτρεψαν να την προεκτείνει και γιατί όχι να την συμπληρώσει. Από τα πολλά κτίσματα που δημιούργησε και χρησιμοποίησε ο Ηπειρώτης εκείνο που έδωσε περισσότερο μαζί του, που εξέφρασε το πείσμα και εξυπηρέτησε τον αγώνα του ήταν το πέτρινο γεφύρι. Σήμερα οι ερευνητές και οι μελετητές του ηπειρώτικου πετρογέφυρου θαυμάζουν και απορούν μπροστά σε μια τέχνη, που ενώ έπαψε από καιρό να θεραπεύει καθημερινές πρακτικές ανάγκες, εξακολουθεί ακόμη να ευαισθητοποιεί και να ανακουφίζει αισθητικά. Πολλά από τα άγρια ποτάμια της Ηπείρου, σε συνδυασμό με τα πρωτόγονα μέσα διάβασής τους, δίκαια θεωρήθηκαν σαν ο αχόρταγος τοπικός Μινώταυρος. Ένας Μινώταυρος για την Άρτα για αιώνες υπήρξε ο

Αραχθος. Το πέρασμα στην απέναντι όχθη, η ανάγκη για καλλιέργεια των χωραφιών του κάμπου είχε ακριβό τίμημα σε ζωές και διαχρονικός καημός η ανάγκη ενός γεφυριού.

Μικρό ιστορικό της κατασκευής του Γεφυριού της Άρτας

Ενώ η λογοτεχνία και η λαογραφία πρόσεξαν το μοναδικό μνημείο, η αρχαιολογία και ιστορική επιστήμη περιορίστηκαν σε ελάχιστες σημειώσεις. Σύμφωνα με τον αρτινό μελετητή Γ. Τσούτσινου, ο οποίος έλαβε υπόψη πολλά μελετήματα, η Γέφυρα της Άρτας χτίστηκε κατά την πιθανότερη εκδοχή επί Πύρρου (3ος π.Χ. αι.) ή στα χρόνια της Αμβρακίας (5^{ος} – 4^{ος} π.Χ. αι.) κατά τη λιγότερο πιθανή εκδοχή. Η σημερινή Γέφυρα δεν είναι ίδια με την αρχαία, στηρίζεται όμως στα βάθρα της αρχαίας. Ίσως οι αψίδες της Γέφυρας να γκρεμίστηκαν
συνέχεια στη σελ. 3

«Ο ΑΡΑΧΘΟΣ»
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΑΡΤΑΣ

Ερατοσθένους 6, Κ. Ηλιούπολη 163 41
E-Mail: antoniouxr@tee.gr
Τηλ.: 210 9921292 - Fax: 2109961787

ΧΡΟΝΟΣ 47ος - Αρ. φύλλου 227

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2024

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΑΡΤΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ:

Ο Πρόεδρος του Συλλόγου
Χρήστος Ι. Αντωνίου
Τηλ.: 210 9921292

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ-ΥΛΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ Κ.Α.Π.

Ερατοσθένους 6, Κ. Ηλιούπολη 163 41

Email : antoniouxr@tee.gr

FAX : 210. 99.61.787

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Πρόεδρος: Χρήστος Ι. Αντωνίου

Τηλ.: 210 9921292

Αντιπρόεδρος: Βίκυ Αράπη-Καραγιάννη

τηλ.: 697.20.90.800

Γεν. Γραμματέας: Γεώργιος Κ. Γιώτης

τηλ.: 693.24.26.893

Ταμίας: Αριστοτέλης Μπαρτζώκας

τηλ.: 6932587337

Ειδικός Γραμματέας: Νίκη Νικολάου-Αράπη

τηλ.: 6944275018

Δημόσιες Σχέσεις:

Βασιλική Παν. Καλλιμογιάννη, Τηλ.: 6980540462

Λεωνίδα Χ. Τατής, τηλ.: 6944298860

Σελιδοποίηση-Εκτύπωση:

Λήδα Σούτα, τηλ.: 210-8656505

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΠΕΙΡΑΙΩΣ: GR85 0172 0770 0050 7703 4530 131

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΑΡΧΟΥ/ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ 2685 360217

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΥ

ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ-ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ 2685 360213

ΥΔΡΕΥΣΗ-ΟΔΟΠΟΪΑ 2685 360212

ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ 2685 360214

ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ 2685 360225

ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΟ 2685 360217

ΒΟΥΡΓΑΡΕΛΙ

ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ 26850 22221-3

ΕΛΤΑ&ΤΑΧ.ΤΑΜ/ΡΙΟ 26850 22216

ΟΤΕ 26850 22212

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΤΜΗΜΑ 26850 22288

ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ 26850 22584,

22224, 22243

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ 26850 22615

ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΟ &

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΕΙΟ 26850 22644,

6972 194054

ΚΤΕΛ ΑΡΤΑΣ 26810 27348

210-5133139

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΤΑΣ 26810 28030

RAFTING-VIA NATURA

(ΓΕΦΥΡΑ ΠΛΑΚΑΣ) 26850 31200

6972 223574

6979 419773

ΙΕΡΕΑΣ ΧΩΡΙΟΥ

ΜΑΝΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ 6946153141

ΚΑΦΕΝΕΙΑ & ΤΑΒΕΡΝΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ

• ΒΑΘΥΚΑΜΠΟΣ

• ΚΡΥΟΝΕΡΙ

ΣΦΗΚΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ 26850 71965

• ΝΑΖΑΙΟΙ

ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ 26850 71391

ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΣ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ 26850 71247

• ΦΤΕΡΗ

ΜΠΑΛΑΟΥΡΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ 6934 292710

TAXI

• ΚΥΨΕΛΗ

ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 26850 71328,

6972756998

• ΡΟΔΑΥΓΗ

ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΣ 26830 71385,

6944513727

ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΥ ΛΑΜΠΡΙΝΗ 6976756826

ΚΟΡΔΑΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ 6974817606

ΜΥΛΟΣ ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΒΟΛΑΣ 6979 519620

Τιμή Φύλλου: 5,00 €

ΗΡΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: «ΟΛΟΖΩΝΤΑΝΗ» 80 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΙΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ

Την Κυριακή 29 Σεπτεμβρίου 2024 στις 11:00π.μ. πραγματοποιήθηκε μία ιδιαίτερη εκδήλωση προς τιμήν της ΕΠΟΝίτισσας Ηρώς Κωνσταντοπούλου 80 χρόνια μετά την εκτέλεσή της, στο Μνημείο της Ηρώς Κωνσταντοπούλου, στην πλατεία Παλαιών Πατρών Γερμανού. Η επιμνημόσυνη Δέηση πραγματοποιήθηκε από τον Πατέρα Γεώργιο, από τον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου στην Ηλιούπολη. Ο Δήμαρχος της

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
ΨΥΡΡΟΠΟΥΛΟΣ

πόλης Ευστάθιος Ψυρρόπουλος, αφού ευχαρίστησε όλους για την παρουσία τους, αποκάλυψε την Ηρώ Κωνσταντοπούλου “δασκάλα όλων”, παράδειγμα θυσίας και ηρωισμού. Αναφέρθηκε στη δράση της ως μαθήτρια, την παρρησία της και την προσήλωσή της στις αξίες του Επαναστατικού Αγώνα. Ο Δήμαρχος δεν παρέλειψε να αναφερθεί στα βασανιστήρια που δέχθηκε, στην αυτοθυσία της, τους υψηλούς στόχους, τα ιδανικά της και στη μεγάλη σημασία της μεταλαμπάδευσης των αξιών της από γενιά σε γενιά. Προέτρεψε, απευθυνόμενος στα παιδιά που έδωσαν το “παρών”, να διαβάζουν ιστορία και να τιμούν τη δράση της με όχημα τη γνώση. Αναφέρθηκε επίσης στο άγαλμα ως σύμβολο τιμής που κοσμήει την πόλη μας, το ζωγραφικό έργο της μητέρας της που απεικονίζει την Ηρώ Κων-

σταντοπούλου στο Μουσείο Εθνικής Αντίστασης, όπως και το πιάνο που έπαιζε και διατηρείται εκεί. Στη συνέχεια, αναφέρθηκε σε σημαντικές μαρτυρίες μέσα από έρευνες για τις τελευταίες στιγμές της πριν την εκτέλεσή της, το ποίημα που έγραψε τις τελευταίες στιγμές της ζωής της στο θάλαμο των μελλοθάντων. Τον λόγο του ολοκλήρωσε, επισημαίνοντας την αναγκαιότητα υιοθέτησης τέτοιων προτύπων στην σημερινή κοινωνία, που δείχνουν το δρόμο στις επόμενες γενιές και τον σωστό προσανατολισμό για την υπεράσπιση της πατρίδας και των ιδανικών της. Χαρακτηριστικά δήλωσε ότι η Ηρώ Κωνσταντοπούλου έχει τη δύναμη 80 χρόνια μετά την εκτέλεσή της να ενώνει όλη την Ηλιούπολη, φωτίζοντας και την ιστορία της χώρας.

Στην εκδήλωση παρευρέθηκε και ο πρόεδρος του Αράχθου Χρήστος Αντωνίου, επίσημος προσκεκλημένος.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΑΡΑΧΘΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΑ, ΓΙΩΤΑ, ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΘΕΟΔΩΡΑ.....	500,00€
(ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,	
20 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ)	
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	100,00€
ΝΤΑΛΛΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣ.....	100,00€
ΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΤΑΣΙΑ (ΣΥΖ. ΚΩΝ/ΝΟΥ,	
ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΔΟΣΙΑΣ)	100,00€
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΦΩΤΙΟΥ	50,00€
ΚΟΝΤΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚ.	50,00€
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΙΩΑΝ. ΣΥΖ. ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΔΗΜΟΥ	50,00€
ΑΡΒΑΝΙΤΗ-ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡ.	40,00€
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝ.	30,00€
ΜΗΤΣΟΣ ΑΚΗΣ ΤΟΥ ΝΙΚ.	30,00€
ΚΑΛΛΙΜΟΓΙΑΝΝΗ ΚΙΚΗ.....	20,00€
ΜΗΤΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΑΘΑΝ.	20,00€
ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞ.....	20,00€
ΜΠΑΛΑΟΥΡΑ ΑΙΚΑΤ. ΣΥΖ. ΑΛΕΞ.....	20,00€
ΣΠΥΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	
(ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΤΗΣ)	20,00€
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΟΥ ΧΡ.....	20,00€
ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	20,00€
ΦΟΥΚΑΣ ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΟΥ ΙΩ.	20,00€
ΧΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	20,00€
ΤΣΑΚΙΡΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	20,00€
ΣΥΝΟΛΟ	1240,00 €

Ευχαριστούμε όλους τους Συνδρομητές και Δωρητές που στηρίζουν την Εφημερίδα μας για 47 ολόκληρα χρόνια!

Κατάθεση συνδρομών και οικονομικών ενισχύσεων, στον παρακάτω τραπεζικό λογαριασμό τράπεζας ΠΕΙΡΑΙΩΣ: GR85 0172 0770 0050 7703 4530 131
ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ: 20,00€
ΕΤΗΣΙΟ ΚΟΣΤΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗΣ ΚΑΡΤΑΣ: 100,00€

Καλοκαιρινές εκδηλώσεις στους Ναζαίους

Στιγμιότυπα από το πανηγύρι στους Ναζαίους, στις 23 Αυγούστου
Το καγκελάρι καλά κρατεί...

Εικόνες ζου ζόπου μας

Βιραγκες στην Καραβίδα

Τα μπετά που φαίνονται είναι από την ιρλανδική διάβαση (Αχιβάδα) που περνούσαμε πριν γίνει η διαπλάτυνση της πεζογέφυρας!!!

Είχαμε πολλές: Κοτρονια - ρέμα ΚΟΜΖΙΑ Πάνου - μικρό ρέμα ΚΟΜΖΙΑ - Σπυρέικα. Τώρα έχει μείνει μόνο στο Ρέμα Φακίτσα. Έχει μελετηθεί από Γ.ΑΝΤΩΝΙΟΥ. Μέχρι στιγμής δεν κατασκευάστηκε.

Στην πλατεία των Ναζαίων,
το παλιό Καφενείο.

Ράφτινγκ στον Άραχθο

ΦΑΤΟΣΚΑΤΟ ΚΑΛΕΝΤΙΝΗ

Η κάτω Καλεντίνη
πριν το φράγμα Πουρναρίου

Η Καλεντίνη μετά το φράγμα Πουρναρίου
και τη λειψυδρία

ΓΙΑ ΝΑ ΘΥΜΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΠΑΛΙΟΙ ΚΑΙ ΝΑ ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ ΟΙ ΝΕΟΙ

50 ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΣΟΚ

Με αφορμή την επέτειο, μικρή περιπλάνηση στο δικό μου αντιηρωικό ΠΑΣΟΚ

του Χρήστου Ντάλα

Η γενιά μου προδικτατορικά ήταν στην εφηβεία. Όσοι σπουδάσαμε, η δικτατορία του 1967 μας βρήκε το πολύ στα πρώτα έτη. Στις τελευταίες προδικτατορικές εκλογές του 1964 δεν ψηφίζαμε ακόμη. Όπως λέμε χαριτωμένα, την παρθενική ψήφο μας στα δημοψηφίσματα του Παπαδόπουλου μας την πήραν με βιασμό!

Το 1974, μέσα στη γενικότερη ευφορία από την αποκατάσταση της δημοκρατίας και την επαναστατικότητα από την στέρησή της, πολιτικοποιηθήκαμε απότομα. Η αριστερά ήταν της μόδας, υψηλές ιδεολογικές αναλύσεις, διαδηλώσεις, «Δώστε τη χούντα στο λαό», συναυλίες, αντάρτικα. Το ΠΑΣΟΚ με ρίζες από την προδικτατορική ένωση Κέντρου και την ΕΔΑ, με την μαγνητική προσωπικότητα του Ανδρέα, με την ορμή του νεοφώτιστου και την βοήθεια των προβλημάτων της παραδοσιακής αριστεράς έγινε ο κυριότερος πόλος έλξης ιδιαίτερα της νεολαίας.

Στην επέτειο των 50 χρόνων από την ίδρυση του ΠΑ-ΣΟΚ, που είναι και επέτειος από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα γράφθηκαν πολλές ανα-λύσεις «50 χρόνια ΠΑΣΟΚ». Το σημείωμα αυτό ένα μικρό σχόλιο για τα δικά μου 50 χρόνια ΠΑΣΟΚ από την αντιηρωική πλευρά τους. «Πολλά ήταν τα ψέματα που είπαμε ως εδώ, ας πούμε και μια αλήθεια κι ας πέσει στο γιαλό» που έλεγε και ο Σαββόπουλος.

Αυτοοργάνωση στη βάση

Από τις πρώτες αποφάσεις του νεαρού ΠΑΣΟΚ ήταν για αυτοοργάνωση στη βάση. Σχηματιζόταν πυρήνες σε τοπικό ή επαγγελματικό επίπεδο χωρίς κάποιο πε-ριορισμό, οι οποίοι στη συνέχεια εξελισσόταν σε κύτταρα οργάνωσης. Αυτοοργανώθηκαν στην Εθνικοποι-κή ΠΑΣΟΚ Άρτας. Είχαν νοικιαστεί από το ΠΑΣΟΚ γρα-φεία κάπου στην Πανεπιστημίου όπου μαζευόμαστε, συζητούσαμε, εκλέξαμε και όργανα. Γνώρισα εκεί πολλούς πασόκους αρτινούς, κάπου έκανε εμφάνιση και ο Ηρ. Τσίπρας, βολιδοσκοπούσε, λένε, για κάποια θέση στο ψηφοδέλτιο ΠΑΣΟΚ Άρτας. Στην πρώτη συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ δεν προβλεπό-ταν εκπρόσωποι από εθνικοτοπικές. Για το θέμα αυτό οι εθνικοτοπικές Ηπείρου ζητήσανε και είδαμε τον Ανδρέα. Μας υποδέχθηκε χαμογελαστός, μας δήλωσε συμπατριώτης επειδή η μητέρα του Σοφία Μινέικα ήταν Γιαννιώτισσα, μας υποσχέθηκε ότι θα ικανοποιη-θεί το αίτημά μας και, ως συνήθως, δεν έγινε τίποτα.

Οι πρώτες εκλογές

Οι πρώτες εκλογές μετά την δικτατορία έγιναν στις 17 Νοέμβρη 1974, πρώτη επέτειο του Πολυτεχνείου. Πολλή κριτική για την δεξιά του Καραμανλή που δεν σεβάστηκε την επέτειο. Στις εκλογές αυτές βγήκαν όλα τα απωθημένα από την υπερδουκαετή αποχή και την επταετή στέρηση της ελευθερίας από την δικτα-τορία. Λαοθάλασσα στις συγκεντρώσεις, τεράστια πανά (θυμάμαι ένα «ΠΑΣΟΚ — ΓΙΑΤΡΟΙ» να κατεβαίνει την Πανεπιστημίου τόσο ψηλό που παραλίγο να προ-καλέσει βραχυκύκλωμα στα σύρματα του τρόλεϊ). Ο Ανδρέας να χτυπιέται στο μπαλκόνι «Δεν ήταν το 44, δεν ήταν το 64, είναι το 74». Εκτιμήσεις για ένα εκα-τομμύριο κόσμο, ατελείωτο χαρτομάνι.

Οι εθνικοτοπικές επιστρατεύονταν να μεταφέρουν ετεροδημότες ψηφοφόρους, «να σπάσουμε το κλίμα τρομοκρατίας της δεξιάς» λέγανε. Τα αυτοκίνητα για την ψηφοφορία στο χωριό καλυμμένα πλήρως με τις πράσινες αφίσες, μια χαραμίδα κενή ίσα που να βλέπει ο οδηγός! Στο χωριό έντονες πολιτικές συζη-τήσεις στα σπίτια, στα καφενεία. Τα αυτοκίνητα με τις αφίσες μπροστά στο σχολείο όπου γινόταν η ψηφο-φορία. Μηχανορραφίες να ξεγελάσουμε κάποιες για-γιάδες να τους δώσουμε το ψηφοδέλτιο που θέλαμε. Δεν έλλειψαν και τα χαριτωμένα, κούρεψαν τις γίδες κάποιου δεξιού ώστε να σχηματίζεται ο ήλιος του ΠΑ-ΣΟΚ! Τελικά παρά τους υψηλούς στόχους ότι θα αντα-γωνιζόμαστε για την πρωτιά, το ΠΑΣΟΚ ήρθε τρίτο με 13,6% και την ΝΔ πρώτη με το ιστορικό ποσοστό 54%. Τα ίδια περίπου επαναλαμβάνονταν μέχρι κάπου την δεκαετία του 90 όταν πήρα τα δικαιώματα από το χω-ριό. Το κλίμα τρομοκρατίας δεν έλεγε να σπάσει! Το ΠΑΣΟΚ μεσουράνησε με 48% το 1981, «το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, ο λαός στην εξουσία». «Το βρώμικο 89» ο αρχηγός του οδηγήθηκε στο ειδικό δικαστήριο. Το 93 είναι στην κυβέρνηση με θριαμβευτικό ποσοστό 47%.

Ιδεολογικές περιπλανήσεις

Πρώτη δήλωση του Ανδρέα μετά την πτώση της χού-ντας ότι πρόκειται «για αλλαγή νατοϊκής φρουράς». Επέστρεψε στην Ελλάδα το Αύγουστο 1974 ως ηγέτης εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος, αντιμπεριαλι-στής επαναστάτης που απορρίπτει την μεταπολίτευση ως «αλλαγή φρουράς». Το ΠΑΣΟΚ παριστάνει την υπερ-άκρα αριστερά θα πει τότε ο Ηλ. Ηλιού. Παραμονές των εκλογών του 1977 καθησυχάζει τους ψηφοφόρους λέγοντας ότι δεν επιδιώκει την επανά-σταση, αλλά είναι ο φορέας της «αλλαγής», έννοια ελκυστική όσο και αόριστη που θα μας συνοδεύσει πολλές δεκαετίες. Στην πορεία προς την εξουσία το ΠΑΣΟΚ μετεξελίσσεται αρχικά σε ένα μπαρόκιο πολι-τικό μάρφωμα. Ο μπασαθισμός υπήρξε μια ιδεολογία του μεταπολεμικού αραβικού κόσμου αναμειγνύοντας σοσιαλισμό, εθνικισμό και κρατισμό, προτού στραφεί προς τον αυταρχισμό. Αναπτύχθηκαν τότε κάποιες τραγελαφικές σχέσεις φιλίας και αδερφοσύνης με δικτάτορες της μεσογείου (Σαντάμ Χουσεΐν, Ασάντ, Καντάφι, Εμπερ Χότζα κλπ.). Οι γυναίκες του ΠΑΣΟΚ (ΕΤΕς) σε μια γιορτή νεολαίας προσκάλεσαν τις γυ-ναίκες της Λιβύης και αντί για κάποιες μαντιλοφο-ρεμένες παρουσιάστηκε μια αντιπροσωπεία από με-λαχρινούς μουστακαλήδες! Στην αρχή η Ευρώπη μαζί με τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ ήταν οι μεγάλοι σατανάδες. Όταν το 1981 ανέλαβε την εξουσία έκανε λίγο πίσω «ίσχυσαν αυτά που λέγαμε πριν μπορούμε στη ΕΟΚ, τώρα «ο γέγονε γέγονε». Δήλωσε σοσιαλιστικό μαρξιστικό κόμμα απορρίπτοντας πλήρως τη σοσιαλδημοκρατία. Δηλώναμε με περηφάνεια μαρξιστές, κάναμε μάχες με την αριστερά ποιος είναι πιο γνήσιος, κάποιοι προχωρήσαμε και στο Λενινισμό! Κυριότεροι ομοϊδε-άτες το ιταλικό σοσιαλιστικό κόμμα (ο αρχηγός του Μπ. Κράζι πέθανε στη φυλακή για διαφθορά) και το γαλλικό σοσιαλιστικό του Μιττεράν. Το γερμανικό σο-σιαλδημοκρατικό κόμμα δεν είχε θέση στον γνήσιο σοσιαλισμό του ΠΑΣΟΚ. Ο Σημίτης περί το 1987 κινδύ-νευσε να διαγραφεί για μια αφίσα «Ναι στην Ευρώπη των λαών, όχι στην Ευρώπη των μονοπωλίων», θεω-ρώντας ότι έτσι «νέρωνε» την αντίθεσή μας στην Ευ-ρώπη.

Για το ΝΑΤΟ και τις «βάσεις του θανάτου» συναγωνί-ζονταν στη ρητορική το ΚΚΕ. Την δεκαετία του 80 ο Ανδρέας δhlώσε την απομάκρυνση των βάσεων σε «5 χρόνια και 7 μήνες». Το επαναλάμβανε συνεχώς και ας έλεγε ο Κύρκος ότι οι βάσεις «δεν ξεριζώνονται σαν ραπανάκια». Όλοι υποστηρίζαμε φανατικά την απομάκρυνση των βάσεων και φυσικά τίποτα δεν έγι-νε. Η ΕΟΚ επίσης κακός δαίμονας συναγωνίζονταν το ΝΑΤΟ «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο» φωνάζαμε τότε. Στη συζήτηση που έγινε στη Βουλή το καλοκαίρι του 1978 για την κύρωση της συνθήκης προσχώρησης στην ΕΟΚ, το ΠΑΣΟΚ υπερακοντίζει το ΚΚΕ καταγγέλ-λοντας την εκχώρηση εθνικής κυριαρχίας. Επί Σημίτη και Γ. Παπανδρέου το ΠΑΣΟΚ αλλάζοντας κατεύθυνση δηλώθηκε σαν σοσιαλδημοκρατικό (κεντροαριστερό) κόμμα.

Τι ήταν τελικά το ΠΑΣΟΚ; Νεότεροι αναλυτές θεωρούν ότι παρά τον τίτλο του και τις σχετικές αναφορές στην ιδρυτική του διακήρυξη, το ΠΑΣΟΚ υπήρξε στην πράξη όχι σοσιαλιστικό, αλλά λαϊκίστικο κίνημα δημιουργη-μένο από χαρισματικό ηγέτη. Καθαρή λαϊκίστικη υπήρξε η εκ μέρους του Ανδρέα Παπανδρέου μεγαλο-φυής επινόηση των «μη προνομιούχων» ως έννοιας και ως όρου με τους πάντες εκ του ασφαλούς να μπορούν να ταυτιστούν χωρίς να φοβηθούν τα συμ-φέροντά τους. Άλλο εφευρήμα του Ανδρέα ήταν η λε-γόμενη «αντιδεξιά» ιδεολογία, μια γενική αβαθής ιδεολογική ομπρέλα χωρίς ισχυρό ιδεολογικό πυρήνα και δεσμευτικό αξιακό φορτίο. Μέσα στην πασοκική ιδεολογική ηγεμονία, το ριζοσπαστικό και το συντη-ρητικό, το εθνικιστικό και το διεθνιστικό, το κράτος και η αγορά, το δικαίωμα και το πρόνόμιο με έναν τα-χυδακτυλουργικό τρόπο δεν αποτελούσαν ξένες με-ταξύ τους επιλογές.

Ένας αντιανδρεϊκός πασόκος

Μετά το πρώτο ενθουσιασμό η προσωπικότητα του Ανδρέα σιγά-σιγά με προβλημάτισε. Παρακολουθή-σαμε τα εσωκομματικά ξεκαθαρίσματα που θύμισαν τις χειρότερες μέρες της παραδοσιακής αριστεράς. Η Δημοκρατική Άμυνα συνιδρυτικό μέλος του ΠΑΣΟΚ αποπέμφθηκε, ηρωικές μορφές της αντίστασης όπως ο Σάκης Καράγιωργας προπηλακίστηκαν «κάτσε κάτω

κουλοχέρη».

Τα ρητορικά σχήματα και η πομπώδης συνθηματολο-γία «περήφανα γηραιαά» είχαν κάτι το ψεύτικο. Προτιμούσα πολιτικούς χωρίς το χάρισμα με έναν απλό και πειστικό λόγο όπως ο Σημίτης. Ο Ανδρέας θεωρούσε το ΠΑΣΟΚ κάτι σαν ιδιοκτησία του. Κάθε διαφορετική απόχρωση φωνής εξαφανιζό-ταν. Σε ένα συνέδριο ο Παρασκευάς Αυγερινός, μέλος του εκτελεστικού γραφείου και από τις πιο καθαρές μορφές, κατασαδίστηκε «δεν μας τα πες αυτά Παρα-σκευά» επειδή τόλμησε να θέσει υποψηφιότητα κό-ντρα στη γραμμή του αρχηγού.

Σε ένα συνέδριο που συμμετείχα περί το 1990 γνώρι-σα από πρώτο χέρι την εσωκομματική δημοκρατία στο ΠΑΣΟΚ. Χιλιάδες συνέδριοι από το πουθενά που θα αποτύπωναν τις εσωκομματικές επιρροές. Γραφόταν πολλές δεκάδες ομιλητές, μιλούσαν ελάχισται που είχαν προεπιλεγεί. Οι αποφάσεις παίρνονταν χωρίς ψηφοφορία δια βοής με ανάταση του χεριού. Από τους «απειθαρχους» δεν σήκωσα το χέρι σε κάποιες ψηφοφορίας και η εσωκομματική «ασφάλεια» αργό-τερα με παρατήρησε. Με την ΠΑΣΚ, συνδικαλιστικό όργανο του ΠΑΣΟΚ, δραστηριοποιήθηκαν σε κλαδικό σύλλογο των μηχανι-κών και στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ). Η κεντρική Αντιπροσωπεία, στα χαρτιά το ανώτατο όρ-γανο του ΤΕΕ, με πανελλαδική ψηφοφορία λειτουρ-γούσε και σαν προθάλαμος στελεχών που θα σταδιο-δρομούσαν στον κομματικό είτε τον κυβερνητικό χώ-ρο. Μετά τις αρχικές ψηφοφορίες για τη γραμμή στη συνέχεια συνήθως εξαφανίζονταν. Στα πρώτα χρόνια συνυπήρξα με τους Γ. Γεννηματά, Ευαγ. Κουλουμπή, Κ. Γείτονα κ.α. Προς το τέλος με τον Χ. Σπίρτζη που για ένα διάστημα έκανε δική του παράταξη, επανήλθε στην ΠΑΣΚ και πριν υπουργοποιηθεί αποσκίρτισε πά-λι. Προς το τέλος επίσης θυμάμαι έναν νέο ανερχό-μενο αστέρα τον Ν. Ανδρουλάκη.

Για τουλάχιστον 6 θητείες εκλεγμένος στην κεντρική Αντιπροσωπεία όργανο χωρίς ουσιαστικό έργο, παρα-κολούθησα από κοντά τις κομματικές παρεμβάσεις. Οι θέσεις του προέδρου αλλά και της διοίκησης είχαν αποφασισθεί από το κόμμα. Κάποιοι απείθαρχοι, κά-ποτε κλήθηκαν σε απολογία.

Από τον μαζικό χώρο, στην ΑΥΡΙΑΝΗ απευθυνόμαστε για κάποια καταχώρηση. Η εφημερίδα για μεγάλο δι-άστημα υπήρξε το κομματικό όργανο του ΠΑΣΟΚ. Άν-θρωποι αυτοπροσδιοριζόμενοι κεντρικοί ή αριστεροί στήριζαν καθημερινά μία εφημερίδα που συντήρησε ένα λόγο αγοραία λαϊκίστικο, επιθετικά ομοφοβικό και στρατευμένα καταγγελατικό, εξαπολύοντας άδικες επιθέσεις και ανήθικες απειλές κατά δημοσίων προ-σώπων. Το ΠΑΣΟΚ με μια τέτοια εφημερίδα που έφτα-σε το ένα εκατομμύριο φύλλα εξέθρεψε ένα τέρας που γρήγορα ξέφυγε από τον έλεγχό του.

Αργότερα διάβασα το βιβλίο του Παρ. Αυγερινού ότι ο Ανδρέας έπασχε από κατάθλιψη και παρακολουθού-νταν πολλούς μήνες από τον ίδιο. Επίσης το βιβλίο το Αδ. Πεπελάση από τα πανεπιστημιακά χρόνια της Αμερικής, όπου διαμορφώθηκε η προσωπικότητά του.

Από τον Ανδρέα στον Σημίτη, τον Γιώρ-γο και τον Βενιζέλο

Το 89 άρχισαν τα δύσκολα για τον Ανδρέα με το σκάν-δαλο Κοσκωτά και την παραπομπή του στο Ειδικό Δι-καστήριο. Απώλεσε την εξουσία από την συγκυβέρ-

νση ΝΔ-Αριστεράς και κατόπιν την ΝΔ του Κωνστα-ντίνου Μητσotáκη. Στη συνέχεια σοβαρά προβλήματα υγείας και προβλήματα με τον γάμο του. Σε αυτή την κατάσταση όμως κέρδισε τις εκλογές του 93 με με-γάλη πλειοψηφία. Επανήλθε στην εξουσία με την υγεία του επιδεινούμενη ραγδαία μέχρι το θάνατό του το 1996.

Η προεδρία και πρωθυπουργία Σημίτη ήταν μια μεγά-λη τόνωση ηθικού. Με συμμετοχή στη αντίσταση, σπουδαία επιστημονική και πολιτική διαδρομή, επι-κεφαλής της εκσυγχρονιστικής πτέρυγας, ειλικρινής ευρωπαϊστής. Χωρίς μεγαλοστομίες, πρακτικός με το μπλοκάκι στο χέρι, τον λέγαν «Λογιστή», ήταν ο πολι-τικός που πιστεύαμε είχε ανάγκη η χώρα. Δεν είχε όμως μηχανισμό, ουσιαστικά κυβερνούσε με ένα κόμμα ξένο. Στη μεγάλη μεταρρύθμιση του Ασφαλι-στικού έμεινε μόνος με τον Γιαννίτση. Συνδικαλιστές και το μεγαλύτερο μέρος του ΠΑΣΟΚ ήταν αντίθετοι στη μεταρρύθμιση, «να πληρώσει το κράτος» έλεγαν. Αν είχε περάσει τότε το ασφαλιστικό ίσως γλιτώναμε την χρεωκοπία. Στο νόμο για τις ταυτότητες πάλι ο Ση-μίτης έμεινε μόνος, μας κατατρόπωσε τότε ο Χριστό-δουλος που κατέβασε ένα εκατομμύριο κόσμο στο Σύνταγμα. Είχε πάντως ιστορικές επιτυχίες στην εξω-τερική πολιτική με την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ. Θα είχαν μπει σε ένα δρόμο και τα ελληνοτουρκικά αν δεν είχε αλλάξει η κυβέρνησή του.

Στον Γιώργο που διαδέχτηκε τον Σημίτη στην προε-δρία του ΠΑΣΟΚ φορτώθηκαν πολλές ελπίδες, «Γιώρ-γο προχώρα, άλλαξε τα όλα» ήταν το σύνθημα. Με βαρύ όνομα, μεταρρυθμιστικές ιδέες και διεθνή ανα-γνώριση — αργότερα έγινε και πρόεδρος της Σοσια-λιστικής διεθνούς. Δεν επικείρησε όμως να πάρει το κόμμα, όπου κυριαρχούσαν οι διάφορες ομάδες, και δεν τόλμησε μεταρρυθμίσεις — ενδεικτική η υπανα-χώρησή του για τα μη κρατικά Πανεπιστήμια στην αναθεώρηση του Συντάγματος. Στην εσωκομματική διαδικασία του 2007 επικράτησε του Ε. Βενιζέλου. Αργότερα ήρθε σε κόντρα με τον Σημίτη και τον διέ-γραψε.

Η 5ετία 2004-2009 Κώστα Καραμανλή με τις αλόγι-στες παροχές και την εκτόξευση των ελλειμμάτων και του χρέους, ένα «γαλάζιο παπανδρεϊκό ΠΑΣΟΚ» ονο-μάστηκε, τα «γκρηκ στατιστικά» που μας έκαναν διε-θνώς ρεζίλι, επιδείνωσε δραματικά την οικονομική κατάσταση. Έτσι όταν το 2009 το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές με άνετη πλειοψηφία 44% και την διεθνή κρίση, η χώρα «έσκασε» στα χέρια του. Ακολούθησαν τα δραματικά γεγονότα προσφυγή στο ΔΝΤ και το πρώτο μνημόνιο μέχρι την παραίτησή του το 2011. Νέ-ος πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ο Ευάγγελος Βενιζέλος ευ-φυής και χαρισματικός, αλλά στην πιο δύσκολη συ-γκυρία. Το ΠΑΣΟΚ που συγκυβέρνησε με την ΝΔ μέχρι το 2015 υπέγραψε το 2^ο μνημόνιο στάθηκε υπεύθυνα και πήρε γενναίες αποφάσεις. Φορτώθηκε όμως άδι-κα ολόκληρη την ευθύνη που δεν του αναλογούσε για την χρεοκοπία, έγινε στόχος «αγανακτισμένων» και προπηλακισμών στα στελέχη του. Η κρίση μετά το 2009 λειτούργησε απομυθοποιητικά και διαστρεβλω-τικά. Το ΠΑΣΟΚ βρέθηκε στη θέση του ενόχου για κά-θε ατομική και συλλογική δυσχέρεια.

Στον πολιτικό σεισμό των διπλών εκλογών του 2012 το ΠΑΣΟΚ από το 44% του 2009 πήρε 13% για να εξε-ρωθεί το 2015 με σχεδόν 4%.

Παρακολούθησα το ΠΑΣΟΚ σε όλη αυτή την δραματική πορεία των 40 χρόνων και το ψήφισα μέχρι το ναδίρ του 4%. Βλέψαμε πολλά από τα στραβά, είχαμε όμως μια ανοχή για τις στραβοτιμονιές, μια δικαιολογία «εντάξει γίνονται και μερικά λάθη». Οι άνθρωποι του ΠΑΣΟΚ ήταν αριστεροί σοσιαλιστές, είχαν πάντα ένα ηθικό πλεονέκτημα. Σε κάθε περίπτωση θεωρούσαμε ότι το ισοζύγιο σωστά — λάθη ήταν θετικό υπέρ του ΠΑΣΟΚ.

Μετά τις πρώτες εκλογές του 2015 με πήρε το ΠΟΤΑ-ΜΙ!

Από τότε, παρά την βελτίωση των ποσοστών, τα προ-βλήματα στο ΠΑΣΟΚ, που έχουν τις ρίζες τους πριν μισό αιώνα, συνεχίζονται. Αυτό τον καιρό βρίσκεται σε νέα αναζήτηση ηγεσίας. Θα επαναλάβω την ευχή που μας έκανε ο Όλι Ρεν όταν μπήκαμε στα μνημόνια ΚΑΛΟ ΚΟΥΡΑΓΙΟ!

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

Ο Χαρά-λαμπρος Παρασκευόπουλος του Νικολάου και της Μαρίας, το γένος Ραίκου, που γεννήθηκε στην Αθήνα και κατοικεί στη Νέα Φιλαδέλφεια και η Βασιλική Μπισκανάκη του Νικολάου και της Γλυκερίας το γένος Γιώτη, εγγονή του Βασιλείου Ζαχαρή - Γιώτη, εκ Ναζαίων Κεντρικού, τέλεσαν τον γάμο τους την Παρασκευή 30/08/2024 στο Κορωπί Αττικής, στο κτήμα Ιπποστάσιο.

Μετά το γάμο ακολούθησε δεξίωση στον ίδιο χώρο.

Ο Κώστας Δήμος και η Δώρα Ραβανού παντρεύτηκαν στις 13 Ιουλίου στον ιερό ναό της Παναγίας της Καναλιώτισσης, στο Κανάλι Πρέβεζας, όπου και βάπτισαν τον γιο τους Οδυσσέα. Ακολούθησε και γλέντι στην Άρτα.

Ο Άραχθος, εύχεται στους νεόνυμφους βίον ανθόσπαρτο και ευτυχισμένο.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ

Γεωργία Λιόντου-Καταινέλη

Γεράσιμος Λιόντος

- Στις 23/04/2024 πέθανε στην Πρέβεζα, σε ηλικία 88 ετών η Γεωργία σύζυγος Γεράσιμου Λιόντου. Η κηδεία της έγινε στην Καμαρίνα.
- Ο Γεράσιμος Λιόντος υπηρέτησε στον Σταθμό Χωροφυλακής Φτέρης και διακρινόταν για την ευγένεια και το χιούμορ του.

- Στις 02/09/2024 έφυγε από κοντά μας η Λούλα Θεοχάρη. Η οικογένειά της την αποχαιρέτησε με μια σεμνή τελετή στη Ριτσώνα στις 6 Σεπτεμβρίου. Η τέφρα της θα μεταφερθεί στα πάτρια εδάφη των Τζουμέρκων.
- Στις 08/09/2024 απεβίωσε στο νοσοκομείο Αλεξάνδρα η Θεοδοσία Ρακοπούλου. Η μητέρα της Τασούλα Ρακοπούλου ευχαριστεί για τη συμπαράσταση.

- Στις 6/9/24 απεβίωσε ο Θεοφάνης Μπόμπολης, 88 ετών. Η κηδεία του έγινε την επομένη στο νεκροταφείο των Ναζαίων.

ΑΝΕΜΟΡΡΑΧΗ

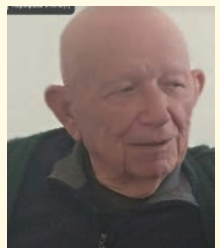
- Τη Δευτέρα 9 Σεπτεμβρίου 2024 απεβίωσε στην Ανεμορράχη Άρτης ο Ιωάννης Γεωργί-

Λούλα Θεοχάρη

Θεοδοσία Ρακοπούλου

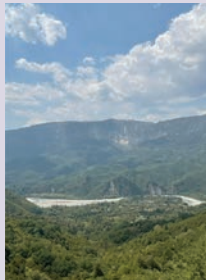
Θεοφάνης Μπόμπολης

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2024

Λίγα λόγια στην μνήμη του Κωνσταντίνου Θεοδωρά από το μπαλκόνι του ουρανού στα Θεοδωρεϊκά των Ναζαίων στα Τζουμέρκα

Μονάκριβε Κωνσταντίνε μας, Έφυγες στις 8 Απριλίου του 2004. Τα γαλανά μάτια σου έπαψαν να λάμπουν και το σκοτάδι στις ψυχές μας απλώθηκε για πάντα. Έχουν περάσει τόσα χρόνια και η λύπη από την απώλειά σου γιγαντώνεται μέρα με την μέρα. Ο πόνος δεν σβήνει και η νοσταλγία θεριεύει. Κωνσταντίνε μας, η οικογένειά μας μεγάλωσε και τέσσερις όμορφες ψυχούλες τώρα τρέχουν, γελούν και ονειρεύονται ανάμεσά μας εκεί όπου εσύ έζησες και δημιούργησες τον παράδεισό μας. Είναι τα εγγόνια σου που δεν σε γνώρισαν. Σε ζουν όμως καθημερινά μέσα από τις δικές μας αναμνήσεις και μιλούν για εσένα λες και σε έχουν γνωρίσει! Μιλούν για τον όμορφο ψηλό παππού τους με τα γαλανά μάτια. Μιλούν για έναν άνθρωπο δυναμικό και εργατικό, ευγενικό και καλοσυνάτο, δοτικό και πρόσχαρο, στοργικό και χαμογελαστό που μέχρι την τελευταία στιγμή δεν έπαψε να παλεύει τίμια για να νικήσει το κακό και να υπερασπιστεί το καλό! Μιλούν για έναν άνθρωπο που πίστευε στη δύναμη της γνώσης, της παράδοσης και της αλληλεγγύης. Μιλούν για τον γλυκό παππού τους που άκουγε προσεκτικά, μιλούσε όσο χρειαζόταν και αγκάλιαζε όσο πιο δυνατά μπορούσε!

Μιλούν για την αγάπη που είχε ο παππούς τους για τον τόπο του στα Τζουμέρκα. Για τον τόπο που γεννήθηκε και μεγάλωσε και αποζητούσε να βρίσκεται. Περιγράφουν, με κάθε λεπτομέρεια, το ορεινό τοπίο με τα πέτρινα σπίτια, το μεγάλο ποτάμι και τις βρύσες με τα κρυστάλλινα νερά. Μιλούν για τους φιλόξενους χωριανούς σου με τις ζεστές καρδιές τους που χορεύουν το 'καγκελάρι' γύρω από τον πλάτανο στην πλατεία του χωριού πλάι στον Άγιο Νικόλαο. Σε φαντάζονται εκεί - στον τόπο σου - μικρό παιδί γεμάτο όνειρα να χάνεσαι ανάμεσα στα πράσινα φυλλώματα των δένδρων και να κατηφορίζεις στις ρεματιές. Σήμερα σε αυτόν τον όμορφο τόπο περπατούν εκείνα με όνειρο να ξαναζωντανέψουν ό,τι εσύ δημιούργησες και να του δώσουν νέα πνοή με οδηγό την αγάπη και τον σεβασμό για το χωριό σου. Θαυμάζουν την ξύλινη πόρτα στο πατρικό σπίτι που με τα χέρια σου σκάλισες, το

Πάνω: Ο Άραχθος από το μικρό σπιτάκι μας στο μπαλκόνι του ουρανού στα Θεοδωρεϊκά, 2024 (αρχείο Γ. Θεοδωρά)
Κέντρο: Κων/νος Θεοδωράς - Πλατεία Συντάγματος 1970

Κωνσταντίνος Θεοδωράς - Ένθερος υποστηρικτής του Πολιτιστικού Συλλόγου Κεντρικιωτών Άρτας "Ο Άραχθος" με ενεργή συμμετοχή σε όλες τις εκδηλώσεις

μικρό μας σπιτάκι στην πλαγιά που εσύ έφτιαξες και τις ελιές που εσύ φύτεψες γύρω του. Ξαποσταίνουν πλάι στη βρύση και περπατούν στο δρόμο για το Μεντζίτι με το αμπέλι και τις ελιές των παππούδων μας για να δουν τον Άραχθο από ψηλά. Σε νιώθουν σε κάθε σημείο του χωριού, σε κάθε αντάμωμα των συγχωριανών σου, σε κάθε εκδήλωση του πολιτιστικού μας συλλόγου Κεντρικιωτών Άρτας, γιατί γνωρίζουν την αγάπη για τον τόπο σου. Εσύ θα είσαι πάντα πλάι τους, στην Κωνσταντίνη, στον Κωνσταντίνο, στον Παναγιώτη και στη Γεωργία και το όνειρό τους να βρίσκονται σε αυτόν τον τόπο θα γίνει πραγματικότητα, κι εσύ θα τα καμαρώνεις να συνεχίζουν την ιστορία σου με δύναμη και αισιοδοξία.

Μονάκριβε Κωνσταντίνε μας, Κρατάμε φυλαχτό τη συμβουλή σου: 'Έχε στόχο μην χαθείς - Έχε θάρρος, δύναμη και υπομονή για να εξελιχτείς - Έχε αγάπη και μεράκι στην ψυχή και στον νου για να μπορείς να παλεύεις και να απολαμβάνεις τους καρπούς των κόπων σου με εκείνους που αγαπάς'. Για εμάς δεν έχεις φύγει! Ποτέ δεν έφυγες! Είσαι πάντα στο πλάι μας! Είσαι το φως και η δύναμή μας! Είσαι ο φάρος που παντοτινά θα λάμπει στη ζωή μας για να μας ζεσταίνει την καρδιά και να μας δείχνει τον δρόμο!

Η σύζυγός σου Γεωργία,

οι κόρες σου Γιώτα και Μαριάννα, οι γαμπροί σου Γιώργος και Κώστας τα εγγόνια σου Κωνσταντίνη, Κωνσταντίνος, Παναγιώτης και Γεωργία

Με το πέρας της νεκρώσιμου ακολουθίας, του τελευταίου ασπασμού, του αποχαιρετισμού και των ευχών, όπως καλό σου ταξίδι, Γιάννη, κ.λπ. ο αγαπητός μας Γιάννης ενταφιάστηκε στο νεκροταφείο της Ανεμορράχης κοντά στους γονείς της συζύγου του. Αιωνία αυτού η μνήμη και των μνημονευομένων.

Με κάθε σεβασμό, Χρήστος Λαζ. Φούκας, ασχολούμενος με τα κοινωνικά και δημοσιεύσεις στην εφημερίδα του πολιτιστικού συλλόγου «Ο ΑΡΑΧΘΟΣ» Κεντρικού. Η Ελευθερία, σύζυγος του θανόντος Ιωάννη Αριστείδη Τσακίρη από την Ανεμορράχη προσφέρει 20 ευρώ στη μνήμη του ανδρός της στην εφημερίδα «Ο ΑΡΑΧΘΟΣ»

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

- Το Σάββατο 31 Αυγούστου 2024 στον ιερό ναό του Αγίου Θεράποντος Αγίων Αναργύρων Άρτης τελέστηκε 6μηνο μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής του αγαπητού μας Γεωργίου Νικολ.-Ιωαν. Κωσταβασίλη από την Ανεμορράχη Άρτης. Το μνημόσυνο έγινε από τη σύζυγό του Αλέκα και τα παιδιά τους τον Νίκο, πτυχιούχος γεωπόνος και την Άντζελα, πτυχιούχος πολιτικός μηχανικός που εργάζεται στη Γερμανία. Στην επιμνημόσυνη δέηση παρέστησαν και παρακολούθησαν, εκτός των μελών της οικογένειας του αείμνηστου Γιώργου και πολλοί συγγενείς, χωριανοί και φίλοι. Όλοι να είναι καλά. Με κάθε σεβασμό ο χωριανός Χρήστος Λαζ. Φούκας, ασχολούμενος με τα κοινωνικά. Ο Γιώργος ήταν πολύ καλός, ήσυχος, εργατικός, καλός οικογενειάρχης, καλός με όλον τον κόσμο. Γεια σου, Γιώργο, αιωνία η μνήμη σου. Τα παραπάνω δημοσιεύονται στην εφημερίδα του πολιτιστικού συλλόγου «Ο ΑΡΑΧΘΟΣ» Κεντρικού.

Μικρά & ενδιαφέροντα

Βόλτα στο ποτάμι

Απαιτείται πρόσβαση από Δημέικα και γιατί όχι και Ασφαλτόστρωση

Βραδιά κινηματογράφου στους Ναζαίους με την ταινία «Τα μυαλά που κουβαλάς». Μικροί και μεγάλοι έζησαν όμορφες στιγμές, βιώνοντας θερινό σινεμά με ποπ κορν και όχι μόνο!!!

ΠΟΙΗΣΗ

ΤΟ ΔΕΝΔΡΟ ΤΟ... ΑΟΡΑΤΟ!

Στο περιβόλι της ζωής, τις πόρτες σας κτυπάνε
κάποιοι μαγνήτες ήλθανε, καρδιές χοροπηδάνε
φέραν το δένδρο της καρδιάς,
πόσα κλαδιά ανθισμένα
παντού λουλούδια γύρω σας, όλα είναι στολισμένα!
Ευχόμαστε το δένδρο σας, που το 'χετε φυτέψει
να το ποτίζετε συχνά, μ' Αγάπη να θεριέψει
να σας χαρίζει τη σκιά, τη σπάνια δροσιά του
στις δύσκολες τις ώρες σας, να 'στε στην αγκαλιά του.
*****

Μ' αυτό σαν μεγαλώσετε, θα 'χετε να θυμάστε
τα εύκολα, τα δύσκολα, μαζί που θα περάστε
που παίρνατε απ' τα τσαμπιά, αξέχαστα λουλούδια
με δάκρυα που πλέκατε, μ' αυτά πολλά τραγούδια.
Ίσως ποτάμια γύρω σας, θα τρέχαν', ίσως μπόρες
για σας ήταν πανεύκολες, οι δύσκολες οι ώρες.
Αφήνατε ξοπίσω σας κάθε κακό μεγάλο
γιατί στη θέση μπαίνατε, ο ένας εις τον άλλο!
*****

Βγήκαν από το δένδρο σας, μικρά νέα βλαστάρια
είναι αυτά που σπείρατε, παίζοντας στα χορτάρια
θυμάστε ξεκινήσατε, εκεί απ' τα πλατάνια
σαν Αετοί πετούσατε, πάνω τους στα ουράνια
τα σπείρατε για τα καλά, μαζί σας είναι ακόμα
με μια καρδιά, με μια ψυχή, σχεδόν με ένα σώμα
μικρά, σας θέλαν δίπλα τους, μερόνυχτα με έγνοια
μακάρι να 'ναι Σταυραετοί, να 'χουν φτερά
ατσαλένια.
*****

Με κάθε βήμα προσοχή, όχι ό,τι σας τύχει
περνάνε τόσα δίπλα σας, κάποιον μη σας πετύχει
πάντα να βλέπετε μπροστά, ξεκάθαρη η σκέψη
μα πόσα δένδρα οι καρδιές, λάθος τα 'χουν φυτέψει
αυτά... μετά μαραίνονται, μαζί με τα βλαστάρια
στις άκρες τόσες νέες μας, στις άκρες παλληκάρια!
*****

Πριν τη μεγάλη απόφαση, πριν τα τσαπιά, τα φτυάρια
να μάθουμε τι κρύβονται, μέσ' στις ψυχές,
στ' αμπάρια
δεν φταίνει τα βλαστάρια μας, που ξεκινάν'
κι' ανθίζουν
πόσοι αυτά τα σπέρνουνε, μετά δεν τα ποτίζουν
ξερόκλαδα βλέπεις πολλά, στις άκρες τα πετάνε
φεύγουν, εξαφανίζονται, σχεδόν τα παρατάνε!
*****

Αν με Αγάπη, Σεβασμό, το δένδρο μεγαλώσει
θα είναι το φανταστικό, μέσα σας θα ριζώσει
απ' τα κλαδιά του θα 'ρχονται,
τραγούδια αγαπημένα
Τζουμέρκα μ' όλα τα βουνά, θα 'ναι αγκαλιασμένα
τα γέλια του, οι αγκαλιές, όλη η ωραία Φύση
θα βγαίνουνε για χάρη σας, από την κρύα βρύση
θα σας δροσίζει πάντοτε, θα ζείτε δίχως έννοια
το όνομά της θεϊκό, θρύση μαλαματένια!

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΜΠΑΡΤΖΩΚΑΣ/ 04.09.2021

ΤΟΥ ΓΕΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

συνέχεια από τη σελ. 1

στηκαν όχι μία αλλά πολλές φορές. Και το τελευταίο γκρέμισμα και ξαναχτίσιμο να είναι αυτό που αναφέρουν οι ενθυμήσεις, δηλαδή να έγινε μεταξύ 1609-1615. Κατά τον Σ. Ξενοπούλου το πρώτο χτίσιμο έγινε επί της Δεσποτοκρατίας και η επισκευή έγινε το 1606 από τον παντοπώλη Γιάννη Θειακογιάννη ή Γατοφάγο. Ο μύθος αναφέρεται σε χρυσά νομίσματα που βρέθηκαν σε πιθάρια με λάδια.

Η Γέφυρα στη λαογραφία και λογοτεχνία

Η Ελλάδα μας είναι κατάσπαρτη από μνημεία όλων των εποχών. Κανένα τους όμως δεν τραγουδήθηκε, όσο το θρυλικό Γεφύρι της Άρτας. Πρώτος και καλύτερος ο λαός το τραγούδησε, σ' όλα τα μέρη της Ελλάδας, στα Βαλκάνια, στην Ευρώπη, στην Ανατολή. Πάνω από τριακόσιες παραλλαγές του γνωστού δημοτικού τραγουδιού μέτρησε και καταχώρισε ο λαογράφος Γ. Μέγας. Κι από τους λογοτέχνες μας, οι πιο πολλοί, κάτι έγραψαν για το Γεφύρι, ποίημα, διήγημα ή δοκίμιο. Αξίζει να σημειωθεί, πως γράφηκαν έξι θεατρικά έργα με θέμα το Γεφύρι και το θρύλο του (Ν. Καζαντζάκης, Παντ. Χορν, Ηλίας Βουτιερίδης, Γ. Θεοτοκάς, Νικηφ. Βρεττάκος, Σπ. Λάμπρος – του τελευταίου ανέκδοτο) και δύο όπερες (Καλομοίρης – Σαμοήλης). Χώρια οι λαογραφικές μελέτες Ελλήνων και ξένων γύρω απ' το θρύλο του στεργιώματος του Γεφυριού. Ακόμα και εικονογραφημένο κείμενο κυκλοφόρησε, για τα μικρά παιδιά, να μάθουν κι αυτά πως τα μεγάλα έργα γίνονται με θυσίες.

Ο μύθος του στοιχειωμένου γεφυριού και το τραγούδι του

Οι κόποι, το άγχος, η σκληρή δουλειά και οι

άσχημες καιρικές συνθήκες εκφράστηκαν κατά τον καλύτερο τρόπο με τον τραγουδιστό θρύλο με αναφορά στο γεφύρι της Άρτας. Βασικό στοιχείο, πάνω στο οποίο πλέχθηκε όλος ο μύθος, είναι η παμπάλαιη δοξασία πως για να τελειώσει ένα κτίσμα απαιτείται η θυσία «ζώου εκλεκτού». Δεν είναι όμως σπάνιο τη θέση του ζώου να παίρνει κάποτε ο άνθρωπος, να έχουμε δηλαδή πραγματική ανθρωποθυσία.

Την εξήγηση αυτής της παράλογης για τον καιρό μας θυσίας πρέπει να αναζητήσουμε σε δοξασίες και στη λογική της εποχής. Ο άνθρωπος θυσιάζεται όχι μόνο για να στεριώσει το κτίσμα αλλά και στη συνέχεια η ψυχή του σαν στοιχείο πλέον να κρατήσει μακριά κάθε εχθρό αλλά και να εξιλεωθούν οι «δαιμονικές» δυνάμεις της φύσης, οι θεοί των ποταμών στη συγκεκριμένη περίπτωση, επιτρέποντας έτσι την παρέμβαση στην περιοχή που εξουσιάζουν.

Ο τραγουδιστός θρύλος με αναφορά στο γεφύρι της Άρτας είχε απήχηση όχι μόνο στην ελληνικό χώρο – όπου υπάρχουν 333 παραλλαγές – αλλά σ' ολόκληρη την νοτιοανατολική Ευρώπη δείχνοντας έτσι το δέος που αισθανόταν ο απλός άνθρωπος μπροστά στη δύσκολη για την εποχή κατασκευή.

Ολημερίς το χτίζανε το βράδυ γκρεμιζόταν

Ενδιαφέρουσα η άποψη ότι η μαυρίλα του «ολημερίς το χτίζανε το βράδυ γκρεμιζόταν» δεν εκφράζει την απελπισία, την καταστροφή, την ηττοπάθεια, την απογοήτευση. Αντίθετα συμβολίζει την πίστη, τη θέληση, τον ακατάπαυστο αγώνα, την ελπίδα για την δημιουργία, την εξέλιξη, την ανύψωση του ανθρώπου, την αιώνια προς τη μπροστά πο-

ρεία. Όταν ο πρωτομάστορας «σπέρνει» την ζωντανή γυναίκα του το κάνει για να ριζοβολήσουν από εκεί οι ιδέες της κατάργησης των συνόρων, της αδερφοσύνης, της δικαιοσύνης και της ειρήνης ανάμεσα σ' αυτούς που κατοικούσαν στις δύο μεριές που τους χώριζε το ποτάμι που δημιουργούσε και την αμεσότητα των αγαθών.

Αυτές τις ιδέες συμβολίζει το γιοφύρι και για αυτές τις ιδέες διδάσκει την πίστη και τη θέληση για το χάσμα της ψηλής καμάρας απ' όπου θα περάσει ο «παντοτεινός άνθρωπος».

Ο πρωτομάστορας εκφράζει τον αγώνα και την αγωνία των Τεχνικών

Για να στεριώσει το γεφύρι έγινε θυσία όχι από κάποιον που είχε κάποιο συμφέρον, που θα ωφελούνταν από τη λειτουργία του. Ο πρωτομάστορας που έχτισε την γυναίκα του για να στεριώσει το γεφύρι μπορεί να μην ήταν καν χρήστης του έργου. Έκανε αυτή την υπέρτατη θυσία με μόνο κίνητρο τον αγώνα και το μεράκι για το έργο του. Μόνος και δυστυχισμένος όταν θα τελειώνει το γεφύρι, μόνη παρηγοριά του ότι θα είχε τελειώσει το έργο που θα ήταν χρήσιμο για τους ανθρώπους και θα διευκόλυνε τη ζωή τους.

Σπάνια στη ζωή μας τυχαίνει να βρεθούμε σε δίλημμα να κάνουμε μια θυσία για ένα υψηλό ιδανικό. Οι καθημερινές προκλήσεις για μικρότερες είτε μεγαλύτερες θυσίες είναι για τη δουλειά μας και τα έργα μας. Για αυτό η πρόκληση του πρωτομάστορα να θυσιάσει για το έργο του δεν μας είναι εντελώς άγνωστη, κάπου κάτι μας θυμίζει.

Ο τεχνικός κόσμος όχι σπάνια βρίσκεται μπροστά σε τέτοια διλήμματα. Η χαρά και το μεράκι για το έργο του πάνω από άλλα συμπεφέροντα από την προσωπική του ζωή. Πολυ-
λές φορές χωρίς κάποιο προσωπικό όφελος,

καμιά αναγνώριση. Μόνιμο παράπονο των μηχανικών ότι τους θυμούνται μόνο όταν γίνεται κάποιο λάθος. Βέβαιος πρόγονος του συναφίου μας ο ταπεινός πρωτομάστορας του Γεφυριού της Άρτας.

Παλαιότερα στο ΤΕΕ οργανώθηκε ένα συνέδριο με θέμα την διαχρονική Προσφορά του Μηχανικού. Στις συζητήσεις για την αφίσσα έπεσε η ιδέα να έχει φόντο το γεφύρι της Άρτας και τους στίχους του τραγουδιού. «αν δε στοιχειώσετε άνθρωπο γεφύρι δε στεριώνει / και μη στοιχειώσετε ορφανό μη ξένο μη διαβάτη / παρά του πρωτομάστορα την όμορφη γυναίκα ... ».

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ
«ΤΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ»
ΕΔΡΑ ΒΟΥΡΓΑΡΕΛΙ ΑΡΤΑΣ
E-mail: syl.ken.tzoumerkoni@gmail.com
Τηλ. 6936001418

ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΚΟΝΤΟΥ

Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ, από τα βάθη της καρδιάς μου, σε όλους τους Τζουμερκιώτες που με εξέλεξαν ξανά Πρόεδρο στον Σύλλογο Κεντρικών Τζουμέρκων «ΤΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ», για την επόμενη Ζετία (2024 - 2027), στις αρχαιρεσίες του Συλλόγου που έγιναν στις 16.8.2024. Υπόσχομαι πως θα φανώ αντάξιος στις προσδοκίες τους και στην εμπιστοσύνη που μου έδειξαν!

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ

Eco Lift
ΑΦΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Ο.Ε.
ΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΕΚΥΣΤΗΡΩΝ
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ & ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΕΚΥΣΤΗΡΩΝ
ΡΟΔΟΥ 158 ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ - ΤΗΛ.: 2105065777 - ΚΙΝ.: 6947585604
www.ecolift.gr, info@ecolift.gr

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Πέτρινο σπίτι στους Ναζαίους
Κεντρικού Άρτας
Πληροφορίες: Τ. Ρακοπούλου
6972282573, 2102753788

Mont
Café Bar
Στέφανος Λεπίδας
Σοφοκλή Βενιζέλου 145
Ηλιούπολη
Τ. 211 116 9956
Κ. 6974865 629
lepidas1967@gmail.com

ΚΟΥΛΟΥΡΑ ΤΟ ΨΩΜΙ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ

Μικρή αναφορά στο ψωμί από καλαμπόκι που τρώγαμε στα χωριά μας
με αφορμή τη Γιορτή της Κουλούρας από τον Σύλλογο Διστρατιωτών

Έγινε και φέτος, όπως κάθε χρόνο στις 17 Αυγούστου η Γιορτή της Κουλούρας οργανωμένη από τον Σύλλογο των απανταχού Διστρατιωτών Άρτας. Πλήθος κόσμου στην κεντρική πλατεία του Διστράτου το χώρο της γιορτής. Μετά το καλωσόρισμα από την πρόεδρο του συλλόγου Φρ. Ντάλα και πριν το γλέντι έγινε μια αναφορά για την εορτάζουσα κουλούρα. Τι είδους ψωμί ήταν αυτή η κουλούρα, γιατί στην περιοχή μας, μόνη από όλη την Ελλάδα, τρώγαμε ψωμί από καλαμποκάλευρο.

Κουλούρα το ψωμί από καλαμποκάλευρο

Η κουλούρα, που για τους μη ντόπιους και ιδιαίτερα τους νεώτερους φαντάζει, ίσως για κάποια λιχουδιά απ' αυτές που φτιάχνουν τα αρτοποιία με μπόλικο σουσάμι και άλλα καρυκεύματα, ήταν το πιο απλό και ταπεινό ψωμί. Το ψωμί που τρώγαμε σ' ολόκληρη την περιοχή Τζουμέρκων.

Δύο-τρία κιλά καλαμποκάλευρο αλεσμένο με το πύτυρο, νερό ζεματιστό (για να δέσει το ζυμάρι) και λίγο αλάτι σ' ένα ξύλινο σκαφίδι. Ανακάτεμα μ' ένα ξυστρί επειδή έκαιγε το νερό και εναπόθεση του ζυμαριού σε μια ξύλινη επιφάνεια, το «πλαστήρι», η οποία πρώτα είχε στρωθεί με φύλλα κουτσουπιάς, τα «κουτσουμπόφυλλα». Στο πλαστήρι γινόταν το πλάσιμο της κουλούρας (απ' όπου και η ονομασία), ώστε να πάρει στρογγυλή μορφή και το κατάλληλο πάχος (ούτε μεγάλο, ώστε να μείνει άψητη, ούτε μικρό για να ξεραίνεται). Στο μεταξύ είχε κάψει το τζάκι με μπόλικά ξύλα και με μία μασιά καθαριζόταν η εστία του «γωνία» τη λέγαμε- από τις στάχτες και τα κάρβουνα. Η νοικοκυρά σήκωνε το πλαστήρι από ένα χερούλι και με μία επιδέξια κίνηση άφηνε το πλασμένο ζυμάρι να γλιστρήσει μαζί με τα κουτσουμπόφυλλα πάνω στη γωνιά. Κάλυψη με τη γάστρα, με τη μασιά έμπαινε η θράκα πάνω της και σε καμιά ώρα έτοιμη η κουλούρα. Εξαιρετικό φαγητό ζεστή κουλούρα με τυρί ή πρέντζα -το τυρί ήταν δυσεύρετο. Όταν κρύωνε τριβόταν σε ξι-

Η προετοιμασία για το ψήσιμο από παλαιότερη γιορτή Κουλούρας. Επικεφαλής η κα Φρόσω Ντάλα

νόγαλο και γινόταν η «τρίψα», καθημερινό φαγητό, χορταστικό θέλοντας και μη. Πρέπει να ήταν και άκρως διαιτητικό, αν κρίνουμε από το ότι τα ινστιτούτα αδυνατίσματος του χωριού δεν είχαν πολύ δουλειά, για τη γραμμή του σώματος φρόντιζε η .... τρίψα.

Στη διαδικασία παρασκευής της κουλούρας παίρναν μέρος μόνο στρογγυλά πράγματα, πλαστήρι, κουτσουμπόφυλλο, γάστρα, κουλούρα. Υπάρχει και ένα ανέκδοτο στην περιοχή. Πήγαινε λέει κάποιος για προξενιό και τον συμβούλεψαν εκεί που θα πάει να λέει μόνο «στρογγυλές» κουβέντες, δηλαδή σωστές και λογικές. Όταν ήρθε η σειρά του «πες και συ γαμπρέ» άρχισε, κουλούρα, πλαστήρι, κουτσουμπόφυλλο....

Γιατί όχι ψωμί από σιτάρι

Μία συνηθισμένη ερώτηση που μας κάνουν οι ξένοι. Όταν όλη η Ελλάδα, ακόμη και οι φτωχές περιοχές, έτρωγε σιτάρι, τι ιδιοτροπία αυτή η δική μας να θέλουμε καλαμπόκι. Η ερώτηση μοιάζει λίγο με την απορία της Μαρίας Αντουανέτας -τελευταία βασίλισσα της Γαλλίας πριν την επανάσταση- η οποία, όταν της είπαν ότι ο λαός δεν έχει ψωμί να φάει, ρώτησε αφοπλιστικά «μα γιατί δεν τρώει παντεσπάνι;»

Για την απάντηση στο ερώτημα πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο παράγοντες. Πρώτον, η αυτάρκης οικονομία του χωριού. Χρήματα δεν υπήρχαν, έπρεπε τα πάντα να παραχθούν. Είχες έτρωγες, δεν είχες πεινούσες. Δεύτερον, ο μικρός κλήρος και η ποιότητα των χωραφιών. Η παραγωγή σταριού (περίπου 100 κιλά το στρέμμα) δεν έφτανε ούτε για το ένα τρίτο του

χρόνου. Αντίθετα η παραγωγή καλαμποκιού (400-500 κιλά το στρέμμα όταν ήταν ποτιστικό) έφθανε και περρίσσευε.

Για το λόγο αυτό τα σχετικά επίπεδα χωράφια που ποτίζονταν ήταν πολύτιμα. Οι μικροί κάμποι δίπλα στον Άραχθο (Τραπεζάκι, Φτέρη, Πολύτσανα, Κρυονέρι, Σιάντος, Σινιάγκος, Άμμος κ.λπ.) ήταν ο πλούτος της περιοχής. Ήταν νοικοκυραίοι όσοι είχαν χωράφια στους κάμπους, οι καλύτερες προίκες ήταν 2-3 στρέμματα ποτιστικό.

Μια γιορτή μνήμης για όταν τα χωριά μας ήταν ζωντανά

Περί το 1960 το Δίστρατο είχε 600 μόνιμους κατοίκους, το Κεντρικό περισσότερους. Σήμερα έχουν από μερικές δεκάδες μεγάλης ηλικίας και ελάχιστους μέσης. Τότε λειτουργούσαν από τρία σχολεία με πάνω από 100 μαθητές. Εδώ και αρκετές δεκαετίες κανένα σχολείο, κανένας μαθητής.

Τα τελευταία επίσημα στοιχεία για τα χωριά μας, όπως φαίνεται στις απογραφές 2001-2021 είναι απογοητευτικά. Κεντρικό (375 το 2001, 227 το 2021), Δίστρατο (314, 97), Ανεμορράχη (371, 136), Κ. Καλεντίνη (197, 82). Όλοι ξέρουμε ότι τα στοιχεία αυτά είναι πλασματικά. Μακάρι να είχαμε τόσους μόνιμους κατοίκους όσους δείχνουν οι απογραφές. Έστω και έτσι όμως φαίνεται η τάση για εξαφάνιση των χωριών μας. Κουλούρες τρώγαμε μέχρι την δεκαετία το 70. Στη συνέχεια οι άνθρωποι έφυγαν, τα χωριά ερήμωσαν, τα χωράφια εγκαταλείφθηκαν. Κάπου εκεί μας τελείωσαν και οι κουλούρες.

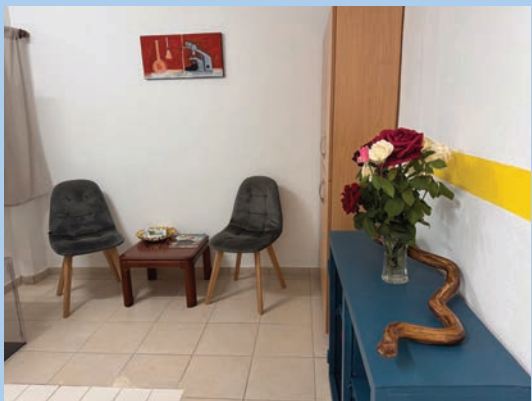
Η εποχή της κουλούρας ήταν για τα χωριά μας απόλυτης φτώχειας. Στερήσεις, βάσανα, λεφτά ούτε για κερί. Τη θυμόμαστε όμως με ευχαρίστηση και τη γιορτάζουμε επειδή τότε τα χωριά μας ήταν ζωντανά. Κρατούσαν όλους τους ανθρώπους, λειτουργούσαν σχολεία, υπήρχαν νέοι άνθρωποι που πήγαιναν στο στρατό, έκαναν πανηγύρια, παντρεύοντουσαν, γεννούσαν, γερνούσαν.

Αυτά ήταν τα χωριά που αγαπήσαμε.

Ευχάριστες ειδήσεις

Το ανακαινισμένο
ιατρείο
των Ναζαίων!

Ο πολιτιστικός και εξωραϊστικός σύλλογος «Άγιος Νικόλαος» ευχαριστεί για τη χορηγία επίπλων τα έπιπλα ΣΙΑΠΑΤΗΣ στην Άρτα, για τη χορηγία ψυγείου τα ηλεκτρικά ΛΑΜΠΡΗΣ, τον δήμο κεντρικών Τζουμέρκων για τη χορηγία ντουλαπιού και χρωμάτων, όπως επίσης τον Άρη Καραπάνο για χορηγία χρωμάτων. Τη χορηγία φαρμάκων για το ιατρείο ανέλαβαν τα φαρμακεία: Γιάννη Αντώνιου Άρτα και Αιμίλιου Γούλα Κυψέλη.

Ανακαινισμένο και το δημοτικό σχολείο Ναζαίων, που τώρα φιλοξενεί και τις δραστηριότητες της καλλιτεχνικής ομάδας Ναζαίων. Οι κάτοικοι του χωριού και όχι μόνο συνέβαλαν για την επίτευξη των ανακαινίσεων και στα δυο κτίρια!!!

Οι μικροί μας φίλοι τον Αύγουστο είχαν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε δράσεις φιλαγνωσης στο βιβλίο «Το χατίρι του δράκου» της Αγγελικής Βαρελά. Παρουσίαση Αντωνία Καλιακάτσου

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ

Διδάκτωρ Ιατρικής Σχολής Παν/μίου Αθηνών
Εξειδικευθείς στην Ελάχιστα Επεμβατική Χειρουργική (M.Sc)
Μετεκπαιδευθείς στη Γερμανία επί πενταετίας
τ. συνεργάτης των νοσοκομείων VIVANTES KLINIKUM SPANDAU
και DRK KLINIKEN BERLIN MITTE του Βερολίνου

Κρήτης 23
15235 Βριλήσσια - Αθήνα Τηλ.: 6977-016076

email: georgios_anastasopoulos@yahoo.gr

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ
Αντωνίου Ιωάννης

Αγ. Παρασκευή Άρτας
τηλ.: 26810 98100
κιν.: 6972 013607

artagoal.gr

Θοδωρής Χρ. Σπύρου
Τ. 6942 650996
info@artagoal.gr

εκοράρει στην ενημέρωσή...
και σας Διαφημίζει!!!